

MÜZİK BİLİMLERİ ALANINDA YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ

A.Metin KARKIN*

İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Müzik Bölümü, Malatya

ÖZET

Üniversitelerin en önemli toplumsal işlevleri arasında, bilimsel araştırma yapmak, bilgi üretmek ve yeni buluşların ortaya çıkarılması gibi çalışmalar yer almaktadır. Bu düşünceden yola çıkarak üniversitelerdeki lisansüstü eğitim çalışmaları, özellikle bilimsel bilgi üretimi açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Güzel Sanatlara bağlı Müzik Bilimleri alanındaki 2010 yılına kadar yapılmış olan lisansüstü çalışmaları, Anabilim/Anasanat Dalları, Üniversiteler, Enstitüler, danışmanlık, yıl dağılımları ve konu alanları açısından analiz ederek genel bir değerlendirmeye varılmasıdır. Bu amaçla, 107 adet Yüksek Lisans, 21 adet Doktora ve 6 adet Sanatta Yeterlik olmak üzere toplam 134 lisansüstü çalışmalara ulaşılmış, istatistikî analizler ile birlikte, tezlerin tümü belirlenen ölçütler doğrultusunda incelenerek mevcut durum ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Müzik, müzik bilimleri, tez, lisansüstü

ANALYSIS OF THE GRADUATE THESES IN THE FIELD OF MUSICOLOGY

ABSTRACT

Studies such as doing scientific research, producing knowledge and making new inventions are among the most important social functions of universities. Starting out from this idea postgraduate studies in universities are of vital importance especially in terms of scientific knowledge production.

The aim of this study is to reach to a general evaluation by analysing the graduate studies done till 2010 in Music Sciences under Fine Arts from the point of departments, universities, institutes, consultancy, year distribution and subject areas. For this purpose, to 107 postgraduate thesis, 21 doctorate, 6 proficiency in Arts in total 134 postgraduate studies were attained, all the theses were investigated in terms of the set criteria by means of statistical analysis and the current situation was set forth.

Keywords: Music, music sciences, thesis, graduate

1. GİRİŞ

Türkiye’de müzik alanında yapılan lisansüstü çalışmalar çok eskilere dayanmamakla birlikte, çözüm bekleyen pek çok sorunun da olduğu söylenebilir. Bu sorunların doğru çözümlere kavuşturulabilmesi için ise, sorunlara önyargısız yaklaşmak ve bilimsel yöntemlerle araştırmak gerekmektedir. Lisansüstü eğitim, lisans derecesi almış veya lisans diploması alan öğrencinin ilgi duyduğu bilim dalında yüksek lisans veya doktora öğrenimi yaparak uzmanlaşma imkanı veren, alınabilecek en üst eğitim programı seviyesidir. Lisansüstü çalışmaların gerçekleştirilmesinde, ülke gereksinimlerine yönelik programların yapılması, geliştirilmesi ve bu programları yürütecek öğretim elemanı

* Yazışma yapılacak yazar: adnan.karkin@inonu.edu.tr

Makale metni 28.01.2011 tarihinde dergiye ulaşılmış, 25.05.2011 tarihinde basım kararı alınmıştır.

kadrolarının yetiştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda Demirel'in de belirttiği gibi (2007: 208) lisansüstü eğitim, özellikle bilimsel bilgi üretimi açısından, üniversitelerin en önemli görevleri arasında yer almaktadır. Üniversiteler, toplumsal işlevlerinden birisi olan araştırma yapmak ve yeni teknolojiler üretmek görevlerinin önemli bir bölümünü, lisansüstü eğitim sürecinde yapılan araştırmalar ile yerine getirir. Araştırma bir amaca ve bir sorunu çözmeye yönelik, belirli aşamalar içerisinde ve bir düzen dahilinde yapılan çalışmalardır (Arıkan,1995, 9). Araştırma ve bilim birbiri ile iç içe olmakla birlikte, Kaptan araştırmayı, “Bir bilgi kazanma aracı olarak, bilginin üretilmesine, bilimin oluşmasına ve gelişmesine yardımcı olmaktadır” şeklinde tanımlamıştır (Kaptan, 1991). Bilimsel bilgi ise, deneyime dayalı iki olay arasında neden sonuç biçiminde akli bağ kurmanın bir sonucudur. Herkesçe kabul edilen, kanıtlanan ve istenildiğinde tekrarlanabilen deneyimler sonucu iki olay arasında neden-sonuç veya nedensellik bağı kurulduğunda, bilimsel bilgi elde edilmiş olur. Bilimsel araştırma gerçeği arayan, akla ve deneye dayalı sistematik bir araştırmadır (Türkdoğan, 2000,22).

Bilimsel araştırmalar, tüm alanlarda olduğu gibi, bu çalışmanın kapsamı içine giren **müzik bilimleri** alanı için de gelişimin ve ilerlemenin ön koşulu durumundadır. Müzik bilimi, geniş anlamıyla müzikle ilgili her türlü bilgi alanını bilimsel yöntemlerle sistematik olarak diğer disiplinlerden de yararlanarak inceleyen, araştıran bir bilim dalıdır. Diğer bir tanıma göre ise, “Müzik alanında var olan kuramların (yapılan bilimsel araştırmalar ve deneysel çalışmalar sonucunda doğruya en yakın olduğu kabul edilen varsayımlar) geliştirilmesi, ya da tamamen yok edilerek yerlerine yenilerinin konulmasına yönelik, yapılan bilimsel araştırmalar, deneysel çalışmalar ve bunların belgelenmesidir. Pisagor’dan beri müzik bilimi, diğer bilim dalları arasında yerini korumakta olup matematik ve bugün doğa bilimleri olarak bildiğimiz bilimlerle birlikte anılmaktadır”. Bu bağlamda ülkemizde müzik bilimleri alanında yapılan araştırmalara, çalışmalara hala ihtiyaç duyulmaktadır. Günümüzde her kurum kendi imkânları ölçüsünde lisansüstü programlar açmaktadır. Dolayısı ile lisansta verilen derslerin ağırlığına göre, Konservatuarlarda programların sanatsal ağırlıklı olmasına karşın, müzik eğitimi ve müzik bilimleri (müzikoloji) bölümlerinde, yüksek lisans ve sonrasında araştırmaya yönelik çalışmalara ağırlık verilmelidir. Bu araştırmanın amacı, müzik bilimleri alanında yapılan araştırmalara yer verilerek 2010 yılına kadar yapılmış olan lisansüstü tezleri, belirlenen ölçütler doğrultusunda analiz etmek ve mevcut durumu ortaya koymaktır.

2. YÖNTEM

Araştırmada, temel bir yaklaşım olarak, durum saptamasına elverişli tarama modeli benimsenmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu biçimiyle betimleyen (Karasar, 1999: 77) araştırma modelleridir. Bu modele göre veriler, Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK) web sayfasında (<http://www.yok.gov.tr>) yer alan tez arşivi linkinden yararlanılarak toplanmış, 107 adet yüksek lisans, 21 adet doktora ve 6 adet ise sanatta yeterlik tezlerine ulaşılmıştır. Bu çalışmada lisansüstü tezlerin değerlendirilmesine yönelik olarak, tezlerin türlerine, araştırmacıların cinsiyetine, ayrıca üniversite, enstitü, yıl danışman, unvan, konu alanları ve Anabilim/Anasanat dalları ile ilgili dağılımlara yer verilmiştir. Araştırmanın evrenini, Türkiye’deki üniversitelerde müzik bilimleri alanında yapılmış olan lisansüstü tezleri, örneklemini ise müzik bilimleri alanındaki yüksek öğretim kurulu tez veri merkezinde bulunan, 2010 yılına kadar (2010 dâhil) tamamlanmış olan ve araştırmacı tarafından ulaşılan tezler oluşturmaktadır.

Tablo 1. Tezlerin Türüne Göre Dağılımı

Tezin Türü	f	%
Yüksek Lisans	107	80.00
Doktora	21	15.55
Sanatta Yeterlik	6	4.45
Toplam	134	100.00

2010 yılı da dahil olmak üzere geçmişten günümüze, müzik bilimleri alanında yapılmış olan tezlerin % 80’nin yüksek lisans, % 15.55’nin doktora ve % 4.45’nin ise sanatta yeterlik düzeyinde olduğu görülmektedir.

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu aşamasında, iletişim ortamlarından yararlanılarak toplanan veriler, çeşitliliğine göre sınıflandırılmış, ayrıca tablolar oluşturularak yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 2. Tezlerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Yüksek Lisans		Doktora		Sanatta Yet.	
	f	%	f	%	f	%
Kadın	54	50.50	12	57.14	3	50.00
Erkek	53	49.50	9	42.86	3	50.00
Toplam	107	100.00	21	100.00	6	100.00

Müzik bilimleri alanında yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik yapan araştırmacıların cinsiyet durumları incelendiğinde tablo 2’de de görüldüğü gibi, % 50.50 oranında yüksek lisans tezini tamamlayan bayan araştırmacıların, % 49.50 oranında ise yüksek lisans tezini tamamlayan erkek araştırmacıların olduğu görülmektedir. Doktora tezinde, % 57.14 oranında bayan araştırmacıların, % 42.86 oranında erkek araştırmacıların olduğu, sanatta yeterlilikte ise kız ve erkek oranlarının (% 50- %50) eşit olduğu belirtilmektedir. Bu durum, müzik bilimleri alanında, sanatta yeterlikte kadın araştırmacıların eşit, yüksek lisans ve doktora çalışmalarında ise, sayısal anlamda kadın araştırmacıların erkeklere oranla daha fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversiteler	Yüksek Lisans		Doktora		Sanatta Yet.	
	f	%	f	%	f	%
Atatürk Üniversitesi	3	2.80	-	-	-	-
Cumhuriyet Üniversitesi	3	2.80	-	-	-	-
Dokuz Eylül Üniversitesi	14	13.07	11	52.36	1	16.67
Ege Üniversitesi	3	2.80	-	-	-	-
Erciyes Üniversitesi	5	4.65	-	-	-	-
Hacettepe Üniversitesi	12	11.19	1	4.76	-	-
İnönü Üniversitesi	2	1.86	-	-	-	-
İstanbul Teknik Üniversitesi	28	26.07	3	14.30	4	66.66
İstanbul Üniversitesi	2	1.86	2	9.52	-	-
Kırıkkale Üniversitesi	2	1.86	-	-	-	-
Kocaeli Üniversitesi	1	0.93	-	-	-	-
Marmara Üniversitesi	1	0.93	1	4.76	-	-
Mersin Üniversitesi	4	3.75	-	-	-	-
Mimar Sinan G.S. Üniv.	20	18.65	3	14.30	1	16.67
Niğde Üniversitesi	1	0.93	-	-	-	-
Sakarya Üniversitesi	5	4.65	-	-	-	-
Trakya Üniversitesi	1	0.93	-	-	-	-
Toplam	107	100.00	21	100.00	6	100.00

Tablo 3’de müzik bilimleri alanında yapılan tezlerin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde, Yüksek Lisans tezlerinin en fazla (%26.07) İstanbul Teknik Üniversitesinde yapıldığı, bu oranı daha sonra Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinin (18.65) sonrasında ise Dokuz Eylül Üniversitesinin (13.07) izlediği görülmektedir. Doktora tezlerinde, kuruluşu çok eski yıllara uzanan Dokuz Eylül Üniversitesi % 52.36’lık oranla en üst sırada yer almaktadır. Bu sırayı %14.30’luk oranlarla Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi izlemektedir.

Sanatta Yeterlikte ise sayının az olması dikkat çekicidir. Sayıları toplam 6 olan Sanatta Yeterlik çalışmalarının 4'nün %66.66'lık oranla İstanbul Teknik Üniversitesi'nde yapıldığı görülmektedir.

Tablo 4. Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı

Enstitüler	Yüksek Lisans		Doktora		Sanatta Yet.	
	f	%	f	%	f	%
Sosyal Bilimler Ens.	97	91.60	15	71.44	5	83.34
Güzel Sanatlar Ens.	10	9.40	6	28.56	1	16.66
Toplam	107	100.00	21	100.00	6	100.00

Tablo 4'den de izlendiği gibi, müzik bilimleri alanında yapılan çalışmaların müzik alanından dolayı sosyal bilimler enstitüsünde yoğunlaştığı söylenebilir. Güzel sanatlar enstitülerinde yürütülen müzik bilimleri alanındaki çalışmaların sayısal azlığı, bu enstitülerin sonradan kurulması ve faaliyete geçme süreçlerinin çok eski olmamasıdır.

Tablo 5. Tezlerin Bitirildiği Yıllara Göre Dağılımı – 1

Yıl	Yüksek Lisans		Doktora		Sanatta Yet.	
	f	%	f	%	f	%
1989	2	6.06	1	25.00	-	-
1990	1	3.03	-	-	-	-
1991	1	3.03	-	-	-	-
1992	2	6.06	-	-	-	-
1993	1	3.03	-	-	1	33.33
1994	3	9.09	1	25.00	-	-
1995	2	6.06	1	25.00	1	33.33
1996	5	15.15	-	-	-	-
1997	4	12.12	-	-	1	33.33
1998	4	12.12	1	25.00	-	-
1999	8	24.24	-	-	-	-
Toplam	33	100.00	4	100.00	3	100.00

Lisansüstü çalışmaların gerçekleşmesinde öğretim üyesi sayısının aktif rol oynaması günümüzde bilinen bir gerçek olduğu söylenebilir. Tablo 5'den de izlendiği gibi, 1989 yılından 2000'li yıllara kadar geçen on yıl içerisinde lisansüstü çalışmaların yeni yeni başladığı, bunun nedeninin ise öğretim üyesinin yetişmesi ile paralel olduğunu söylemek

Müzik Bilimleri Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

mümkündür. Dolayısıyla tamamı 107 olan yüksek lisans tezlerinin, 2000 yılına kadar sadece 33, 2000 yılından sonra ise bu sayının giderek arttığı görülmektedir.

Tablo 6. Tezlerin Bitirildiği Yıllara Göre Dağılımı – 2

Yıl	Yüksek Lisans		Doktora		Sanatta Yet.	
	f	%	f	%	f	%
2000	2	2.70	2	11.76	1	33.33
2001	8	10.80	-	-	-	-
2002	6	8.10	1	5.88	-	-
2003	3	4.05	2	11.76	-	-
2004	10	13.50	-	-	1	33.33
2005	4	5.40	-	-	-	-
2006	7	9.45	2	11.76	-	-
2007	8	10.80	4	23.54	-	-
2008	5	6.75	2	11.76	-	-
2009	17	22.96	3	17.66	1	33.33
2010	4	5.40	1	5.88	-	-
Toplam	74	100.00	17	100.00	3	100.00

Tablo 5'in devamı olan tablo 6'da,, lisansüstü çalışmaların, 2000 yılından sonraki yıllarda günümüze doğru daha fazla artış olduğu görülmektedir. Toplam 21 olan doktora tez çalışmalarının 17 si 2000 yılı ve sonrasında gerçekleşmiştir.

Tablo 7. Tez Danışmanlarının Unvan Dağılımı

Danışman Unvanı	Yüksek Lisans		Doktora		Sanatta Yet.	
	f	%	f	%	f	%
Profesör	39	36.30	13	61.90	2	33.34
Doçent	31	28.90	6	28.58	4	66.66
Yardımcı Doçent	30	28.10	1	4.76	-	-
Öğ. Gör. Dr.	7	6.70	1	4.76	-	-

Tablo 7' de müzik bilimleri alanında lisansüstü çalışmaların unvanlara göre dağılımları belirtilmiştir. Yüksek lisans tez danışmanlıklarında, Doçent (%28.90) ve Yardımcı Doçent (%28.10) unvanlarının oranlarının birbirine yakın olduğu, Profesör unvanının ise %36 30'luk oranla üst sırada yer aldığı görülmektedir. Doktora çalışmalarında unvan sıralamasında yine Profesör oranının % 61.90 ile ilk sırada yer aldığı, bu sırayı %28.58'lik oranla Doçent, % 4.76'lık

oranlarla ise Yardımcı Doçent ve Öğ. Gör. Dr unvanları izlemektedir. Sanatta yeterlikte ise Yardımcı Doçent ve Öğr. Gör. Dr. unvanlarında danışmanlık görülmemektedir.

Tablo 8. Müzik Bilimleri Lisansüstü Tezlerin Konu Alanlarına İlişkin Dağılımları

Konu alanı	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yet.
Müzik Eğitimi	6	1	
Etnomüzikoloji / Folklor	40	8	3
Müzik Sosyolojisi	33	10	1
Tarihsel Müzikoloji	17	1	1
Müzik Felsefesi	3	1	-
Çalgı Bilimi	2	-	1
Müzik Eleştirisi	2	-	-
Sistematik Müzikoloji	3	-	-
Müzikoloji Eğitimi	1	-	-
Toplam	107	21	6

Tablo 8’de müzik bilimleri alanında yapılmış olan tezlerin, yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik düzeyine göre sayısal dağılımları yer almaktadır. Buna göre, *Yüksek Lisans* tezleri kapsamında *Etnomüzikoloji / Folklor* (40) ve *Müzik Sosyolojisi* (33) alanında yapılan çalışmaların sayısal anlamda yüksek olduğu, *Tarihsel Müzikoloji* (17) alanında yapılan çalışmaların ise üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Doktora tezlerinde yoğunluğun, konu alanı bakımından *Müzik Sosyolojisi* (10) ve buna sayısal anlamda yakın olan *Etnomüzikoloji / Folklor* (8) çalışmalarında olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Müzik bilimleri alanında yapılan çalışmaların, Etnomüzikoloji, Müzik Sosyolojisi, Tarihsel Müzikoloji gibi alanlarda gerçekleşmesi, bu bölümleri içeren kurumların işlevsel özellikleriyle bütünleştiğini göstermektedir denebilir.

Tablo 9. Müzik Bilimleri Lisansüstü Tezlerin Anabilim/Anasanat Dallarına İlişkin Dağılımları

Anabilim / Anasanat Dalları	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yet.
Müzik Bilimleri Anabilim dalı	25	15	-
Genel Müzikoloji Anabilim Dalı	10	1	-
Müzikoloji Anabilim Dalı	24	2	-
Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı	16	2	4
Müzik Anasanat Dalı	11	1	2
Folklor ve Müzikoloji Anabilim Dalı	5	-	-
Etnomüzikoloji ve Folklor Anabilim Dalı	13	-	-
Opera Anasanat Dalı	1	-	-
Güzel Sanatlar Anabilim Dalı	1	-	-
Türk Müziği Anabilim Dalı	1	-	-

Tablo 9’da, lisansüstü tezlerin Anabilim /Anasanat dallarına ilişkin dağılımları yer almaktadır. Kurumlarda yapılan en fazla çalışmaların *Müzik Bilimleri Anabilim dalı* ve *Müzikoloji Anabilim Dalları*’nda olduğu görülmektedir. Diğer

Anabilim dallarının ise, müzik bilimleri alanı ile doğrudan ilişkili olarak açıldığını ve bu alanlardaki lisansüstü çalışmaların, seçilen konuların durumuna göre farklı anabilim dallarında yer aldığını söylemek mümkündür.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Müzik bilimlerinin, lisans ve lisansüstü çalışmalarda, müzik sosyolojisi, tarihsel müzikoloji, etnomüzikoloji gibi alanlarda araştırmalar yapılabilmesi açısından geniş bir çalışma sahasına sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda, müzik bilimleri alanını bünyesinde bulunduran kurumlarda yapılan lisansüstü araştırmalar, bu alanlarda yetişecek olan öğretim üyeleri açısından son derece önem taşımaktadır. Bu çalışmada incelenmeye ve değerlendirmeye alınan lisansüstü tezler, geçmişten günümüze kadar mevcut olan (2010 yılı dahil) ve Y.Ö.K' ün sitesinde güncellendiği şekliyle ele alınmıştır. Müzik Bilimleri alanında yapılan lisansüstü tezler incelendiğinde, geçen süreye oranla bu çalışmaların sayısal oranda azlığı dikkat çekicidir. Lisansüstü programların enstitü bünyesinde açılmasının, yeterli öğretim üyesi sayısı ile ilişkili olduğu bilinmekle birlikte, özellikle yeni kurulan bölümlerde bu sayının tamamlanamaması hem yüksek lisans hem de doktora programlarının açılmasına engel teşkil etmektedir. Müzik bilimleri alanında yapılan tezlerde, müziğin tarihi, sosyo-kültürel boyutu ve etnik müziklerin incelenmesi açısından, araştırmalarda daha çok betimsel modele yer verildiği söylenebilir. Betimsel (*survey*) yöntem, "Betimleme, bütün bilim kollarında ilk aşamayı oluşturur; amacı araştırma konusu olguları ve bu olgular arasındaki ilişkileri saptama, sınıflama ve kaydetmedir" (Yıldırım, 2000). Müzik bilimleri alanında uzman kişilerin, araştırmacıları lisansüstü çalışmalarda müzikoloji ve alt dallarını içeren konulara yönlendirdiği, çok nadir olarak eğitim konularının yer aldığı gözlenmiştir. Enstitü ve güzel sanatlar alanındaki kurum sayılarının 2000 yılına kadar çok fazla olmadığı, 2000 yılı sonrasında mevcut kurumların sayısal oranda artışının, lisansüstü programların açılması ve müzik bilimleri alanındaki araştırmalara ivme kazandırılması ile paralel olduğunu söylemek mümkündür.

Müzik bilimleri alanında yapılan lisansüstü çalışmalarda, ilgili kurumların özelliklerine ve çalışma alanlarına yönelik olarak konuların seçilmesine özen gösterilmelidir. Sadece yurt içinde değil yurt dışında bu alanla ilgili yapılan çalışmalar da incelenerek, oradaki yaklaşımlar, düşünceler, izlenen yöntemler saptanmalıdır. Müzik bilimleri alanında uzman yetiştirilmesi ve bu alanda ülke ihtiyaçlarının karşılanması açısından, kurumların fiziki anlamda donanımlı olmasına, ayrıca öğretim elemanı ihtiyacının giderilmesine çaba gösterilmelidir.

KAYNAKLAR

- Arıkan, R. 1995. Araştırma Teknikleri ve Rapor Yazma, Tutibay Ltd. Şti., Ankara.
- Bulut, M.H. 2003. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu Malatya. S.285
- Demirel, M. 2008. Eğitim Programları ve Öğretim Alanındaki Bilim Uzmanlığı Tezlerinin İncelenmesi Üzerine Bir Çalışma Hacettepe Üniversitesi Örneği.
- Gedikli, N. 1999. Ülkemizdeki Etki ve Sonuçlarıyla Uluslar arası Sanat Müziği Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir. S 89
- Kaptan, S. 1991. Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri, Ankara
- Karasar, N. 1998. Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım Lt.Şti. Ankara
- Türkdoğan, O. 2000. Bilimsel Araştırma Metodolojisi, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Yıldırım, C. 2000. Bilim Felsefesi, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- www.yok.gov.tr Tez Tarama